

DOEPAK

DUPAK DOEPAK POPPENSPE(E)LMUSEUMKRUMELKRANTKRABEL DOEPAK DUPAK
Nr. 260

Distinctief

Toon dit document en een opgespeld ereteken, medaille, plak, insigne of een zelfgemaakt onderscheidingsteken of button en bezoek gratis het Poppenspe(e)lmuseum

Adres: Kerkweg 38, 8193 KL Vorchten. Tel.: 0578-560239. E-mail: info@poppenspelmuseum.nl

Kumbakarna: een wayang-kulitreus met een medaille

Afbeelding: de reus Kumbakarna, broer van Rawana, een figuur uit het Ramayana*, een oud hindoe-epos.

Formaat wayang-kulitfiguur: 100 x 50 cm. Kumbakarna draagt een stervormig ereteken, gelijkend op een Europese ridderorde. Daaronder de Ster van Daendels (Bintang Daendels).

Maker wayang-kulitpop: Panji Anom, Surakarta/Solo (1833).

Collectie: Poppenspe(e)lmuseum.

Ga op reis door de wonderre wereld van het poppentheater op www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs en maak kans op een vrolijke poppenstrip. Op www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 en www.poppenspelmuseum.nl is informatie te vinden over het museum, de thema-exposities en de collectie. Een poppentheater-abc geeft uitleg over tal van internationale poppentheatertechnieken, -attributen, -figuren en -personen. Tekst: Otto van der Mieden met dank aan Hedi Hinzler (2016). Zie ook: bijlagen I/tm XVII. Veel plezier en welkom. **Selamat datang.**

Doepak is hét Poppenspe(e)lmuseumcadeau. Doepak is gratis voor iedereen die de vragen van een Poppenspe(e)lspeurtocht goed beantwoord heeft. Verzamel alle afleveringen van de Doepakkrumelkrant en -krabbels! Een dupak (spreek uit: doepak) is een stang- en trucpop. Het nummer met de dupak wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspoppentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegif opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uittrekken en weer inkrimpen van de hals van de Dood van Pierlala in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de dupak wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van Pierlala's hals heel langzaam en onder doods stilte geschiedt, gaat het strekken en krimpen van de dupak razendsnel en met veel tumult. Dupak betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de dupak hangt, gaat door het hoofd en het lijf en zit vast aan de houten heup. Het gat in het hoofd is wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de dupak is een touw vastgemaakt. De touwen gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhout. Door dit op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en veert weer op. Behalve springen kan de dupak ook om zijn as draaien; daarbij zwieren de armen wijd uit.

[1] Kaart van Java (met Surakarta/Solo) en het eiland Bali.

[2] Pakoeboewono VI met op zijn linker borst de Ster van Daendels.

[7] Deze zilveren achtpuntige ster heeft afgeronde stralen en in het midden een door diamanten omringd medaillon met een gestileerd monogram. Rond het centrale monogram verwijzen vier edelstenen naar de vier windrichtingen.

[8] De Ster van de Compagnie, een achtpuntige ster met balletjes aan de punten en korte stralen, in het midden een door diamanten omringd medaillon met het symbool van de VOC – Verenigde Oost-Indische Compagnie (1602-1799).

[3] Pakoeboewono VI

[5] Stervormige medaille met kroon, detail van voorzijde Kumbakarna – wayang-kulitpop.

[6] Kumbakarna de reus komt uit de kraton (Javaans paleis) Kasunanan en is afkomstig uit de collectie van Pangeran Panji Anom, zoon van Pakoeboewono IV (1768-1820), de sultan van Surakarta. Pakoeboewono IV had een goede relatie met de Hollanders. Hij introduceerde twee eretekens/distinctieven in de vorm van Europese ridderorden: de Ster van de Compagnie (Bintang Kompeni) en de Ster van Daendels (Bintang Daendels), een oorkonde die genoemd is naar de Nederlandse maarschalk Herman Willem Daendels (1762-1816), gouverneur-generaal (1807-1810) van Nederlands-Indië in de tijd van keizer Lodewijk Napoleon.

[4] Activiteit ‘Zelf eens proberen?’: een aandenken/speld/button om uit te knippen en te bevestigen met een wasknijper.

Bijlage I bij Doepak nr. 260. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

			1		
2	3		4	5	6
7	8				

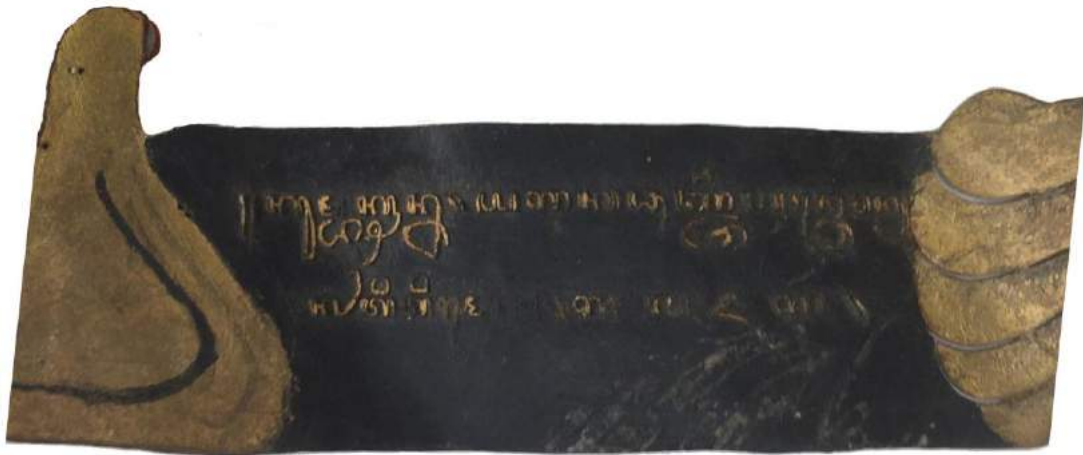
Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL T: +31(0)578 - 63 13 29 F: +31(0)578 - 56 06 21

www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2

www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl

www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info

Leren wayang-kulitfiguren uit een Ramayanaspel*.
 Van links naar rechts: 2 x een gunungan, Patih Prahastha, Raden Wibisana, Prabu Dasamuka, Sarpakenaka en 2 x een gunungan.
 De poppen zijn geprikt in een zachte bananenstam (debog). Achter de wayang-kulitfiguren bevindt zich het wayangscherm (kelir).
 Herkomst: Jawa Timur 'Jejeran Kraton Alengka' (Oost-Java, ca. 1990).

'Palemahan'/'lemah': maaiveld of aarde, detail wayang-kulitfiguur met een tekst in goudkleurige letters. Op het leren en zwarte verbindingsstrookje/ grondbalkje staat tussen de twee reuzenvoeten van Kumbakarna geschreven 'Kumbakarna yasa ka Panji Anom'/'Kumbakarna gemaakt door Panji Anom in het jaar 1761'. Dit is de Javaanse jaartelling. Uitgaande van de Europese jaartelling moet je hier 72 of 73 bij optellen. De datering van de kulitpop is dus rond 1833.

Bijlage II bij Doepak nr. 260. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Karagöz

De hoofdfiguur in het Turkse schimmen-
theater is de zwartogige Karagöz die
met zijn vriend Hacivat immer
aan het twisten is.

Guignol

Hoofdpersoon in de
handpoppenkast van
de Franse stad Lyon.

Semar

Wijze nar. Wayang-kultifiguur met het
gezicht van Otto van der Mieden.
Hij geniet van spekkoeke, een
cake-achtige lekkernij.

Krokodil
Handpop.

Vitéz László
Komische figuur in het Hongaarse
volkspoppenspel met handpoppen.

Jan Klaassen
Oud-Hollandse handpop.

De Dood

Figuur uit het traditionele volkspoppentheater. Stokpop.

Mr Punch

Hoofdfiguur in het Engelse handpoppentheater.

Duivel

Hellegeest. Zorgt voor griezelsscènes in de poppenkast en het marionettentheater.

Wayang-kulitrekwisiet met dalang en poppen

Materiaal: leer, buffelhuid met acrylverf. Een dalang (poppenspeler). Op de achtergrond een speelscherm (kelir) tussen twee bomen. Met zijn linkerhand steekt de dalang een gunungan (pauze- en scèneteiken) omhoog. In zijn andere hand heeft hij Kancil, het pientere en slimme dwerghertje. Maker: Ki Ledjar Soebroto (Yogyakarta, 2014).

*Het Ramayana is een zeer oud hindoe-epos over de vorstenzoon Rama, die een incarnatie is van de god Visjnoe (Krisjna). Deze is verbannen naar een streek die wordt bedreigd door de reus Rawana. Rama bindt de strijd met hem aan. Uit wraak rooft Rawana Rama's vrouw Sita. Met behulp van Hanuman en diens apenleger bevrijdt Rama zijn vrouw. Terug in het vaderland wordt hij uitgeroepen tot koning. De verhalen uit het Ramayana verbeelden de strijd tussen goed en kwaad en bieden wijze lessen. Ze zijn een belangrijk thema in het poppen- en schimmentheater in Zuidoost-Azië.

Bijlage IV bij Doepak nr. 260. Afbeeldingen: details voor medaille/button met wasknijper, boom met ballen en een mobile van kleeuhangers. Knip uit en plak de gekleurde rondjes achter de afbeeldingen van bijlagen III t/m IX. Activiteit 'Zelf eens proberen?' Illustraties volkspoppenspelfiguren: Elsje Zwart e.a. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL T: +31(0)578 - 63 13 29 F: +31(0)578 - 56 06 21

www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2

www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl

www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info

Semar
Javaanse en heilige nar. Wayang kulit.

Katrijn
De echtgenote van Jan Klaassen. Oud-Hollandse handpop.

Pulcinella
Napolitaanse clown met halfmasker. Handpop.

Jan Klaassen
Grappenmaker met haakneus, knuppel, bult, buik en steek.

Trijntje Peterselie
De bitsige vrouw van Jan Klaassen, met luifelmutsje en baby.

Mr Punch en Judy met de baby
Engelse volkspoppenkastfiguren

Bijlage V bij Doepak nr. 260. Afbeeldingen: details voor medaille/button met wasknijper, boom met ballen en een mobile van kleeerhangers. Knip uit en plak de gekleurde rondjes achter de afbeeldingen van bijlagen III t/m IX. Activiteit 'Zelf eens proberen?' Illustraties volkspoppenspeelfiguren: Elsje Zwart e.a. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Lafleur

Komische hoofdfiguur uit het traditionele stangpoppentheater van Amiens.

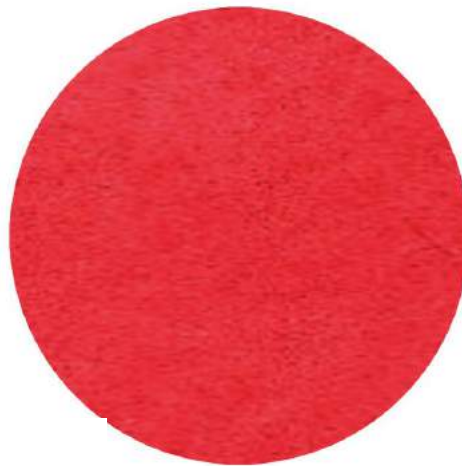
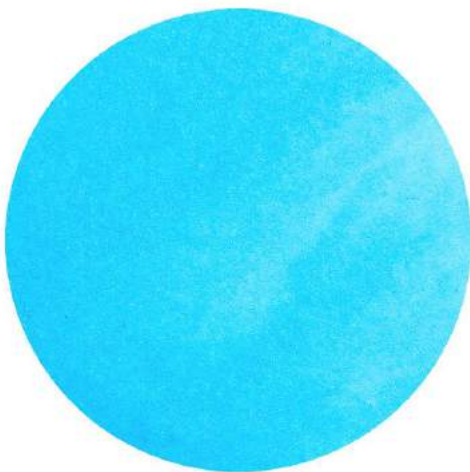
Miško

Marionetten schimmelpaardje uit Slowakije.

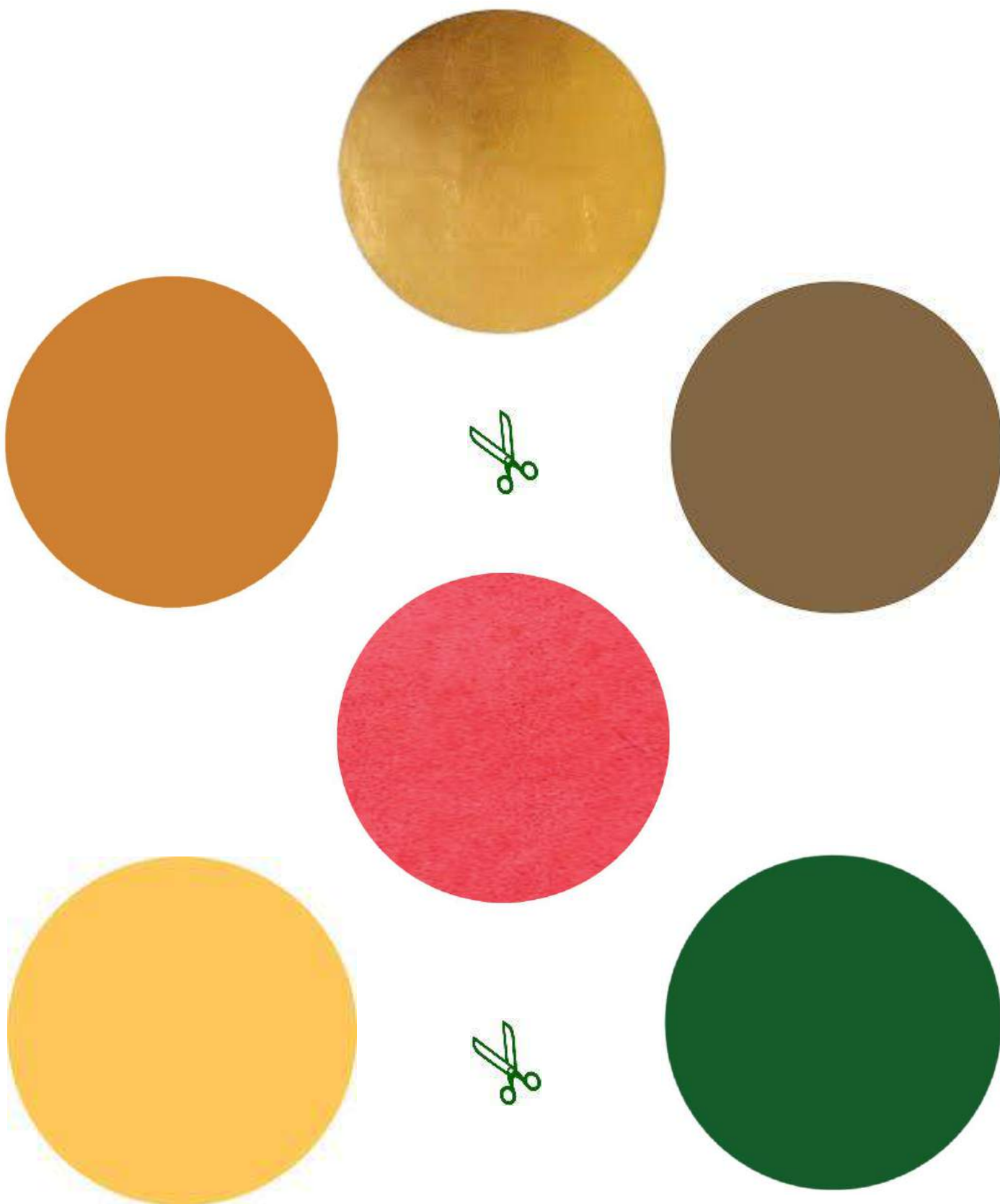

Diender

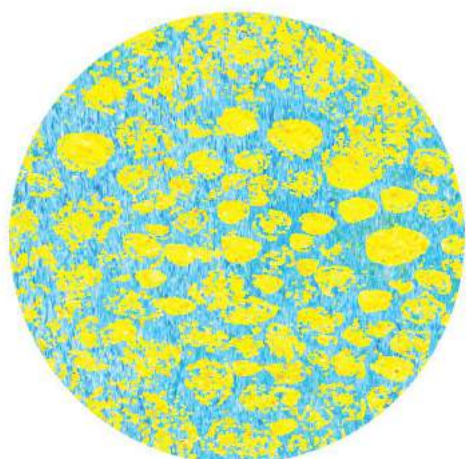
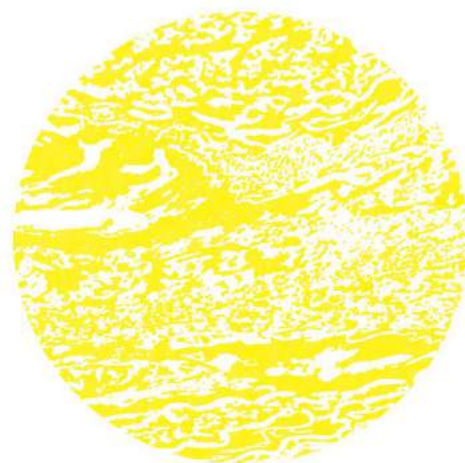
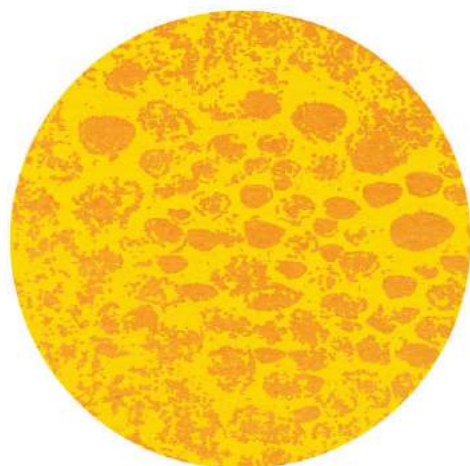
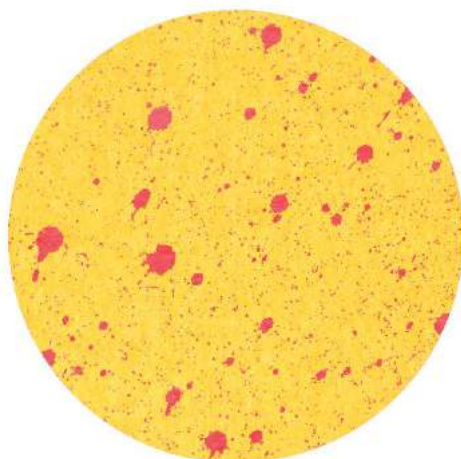
Oom agent met knuppel. Vast personage in het Europese volkspoppenspel. Handpop.

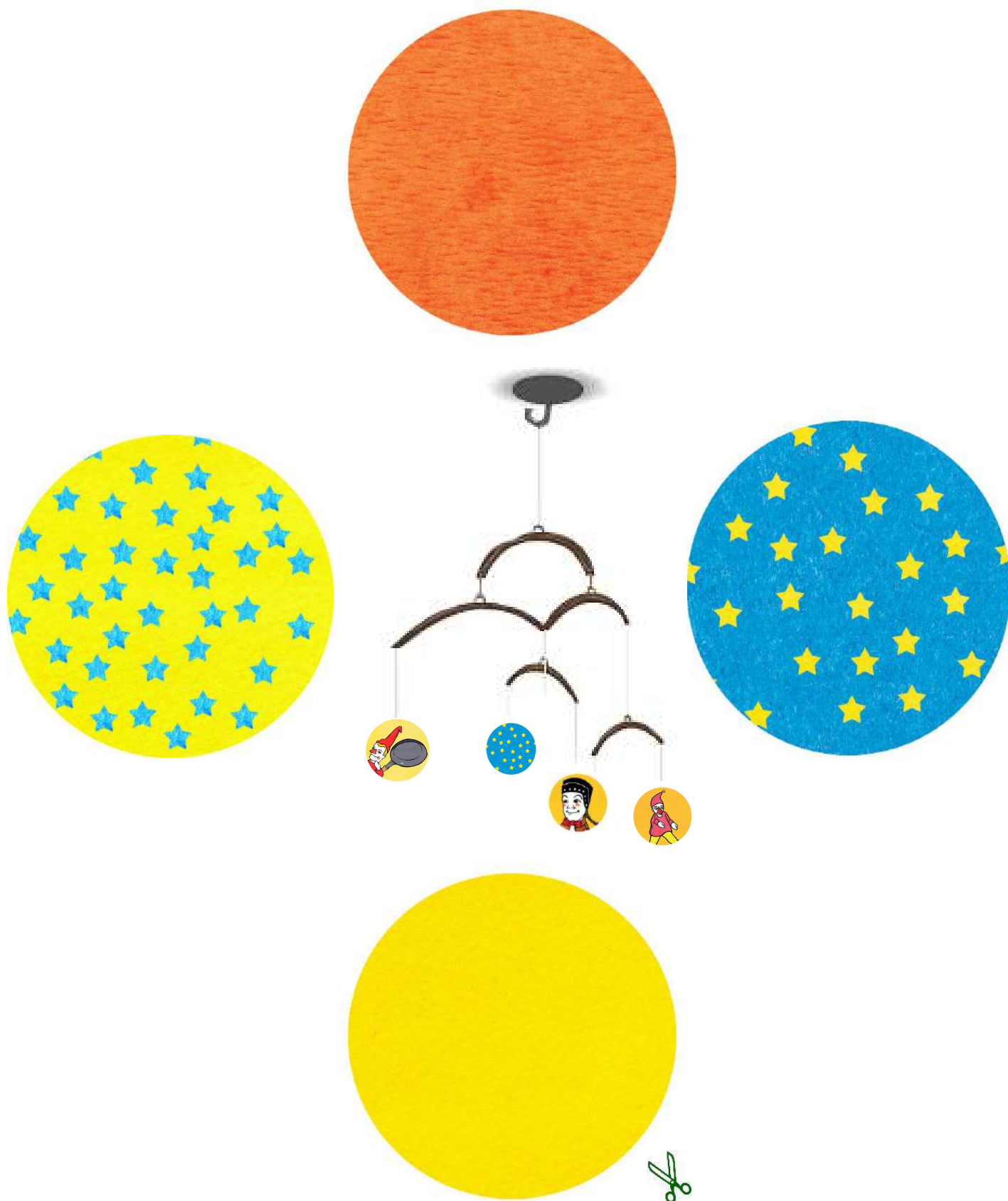
Bijlage VI bij Doepak nr. 260. Afbeeldingen: details voor medaille/button met wasknijper, boom met ballen en een mobile van klee-hangers. Knip uit en plak de gekleurde rondjes achter de afbeeldingen van bijlagen III t/m IX. Activiteit 'Zelf eens proberen?' Illustraties volkspoppenspeelfiguren: Elsje Zwart. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

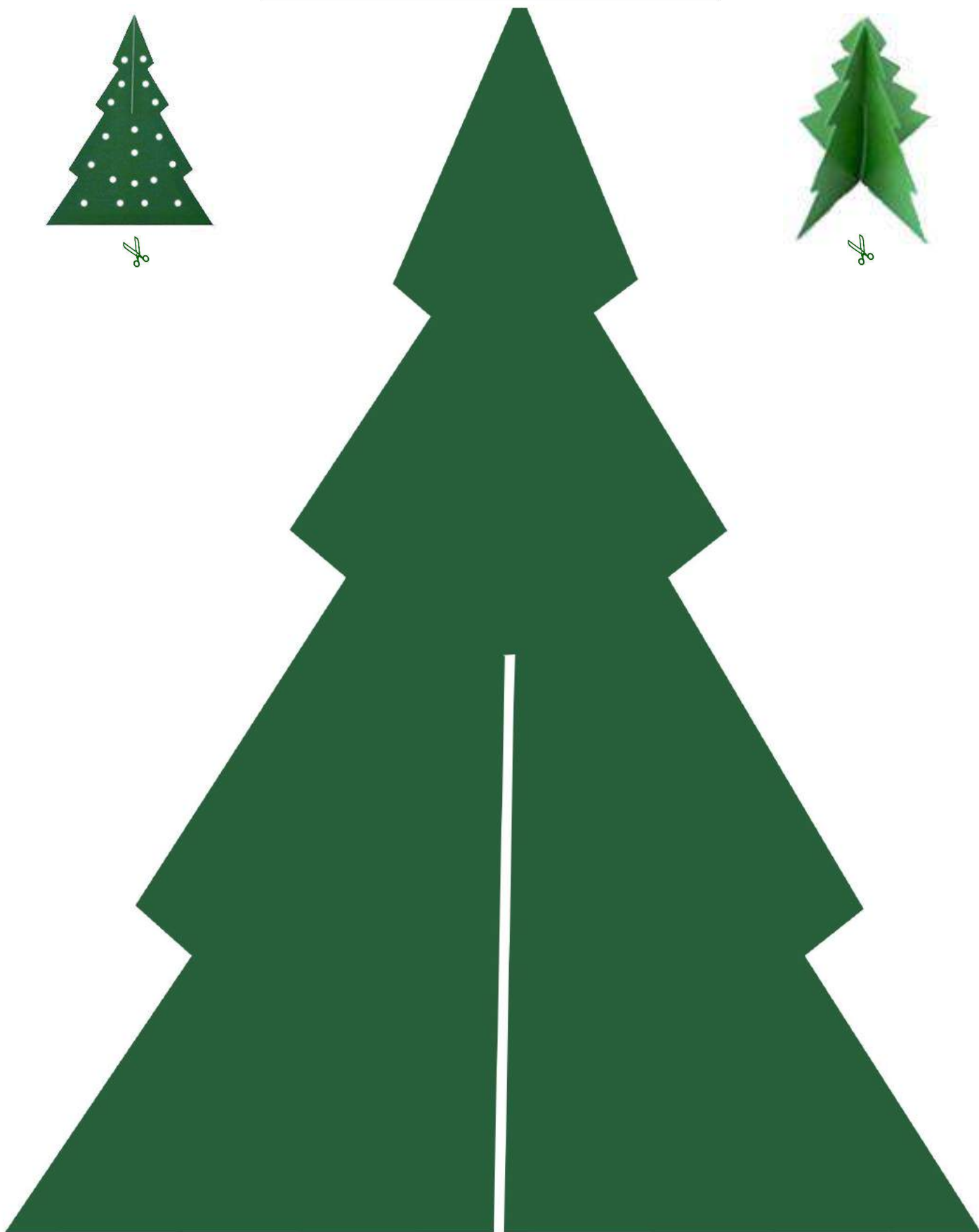
Bijlage VII bij Doepak nr. 260. Knip uit en plak de gekleurde rondjes achter de afbeeldingen van bijlagen III t/m IX.
Activiteit 'Zelf eens proberen?': medaille/button met wasknijper, boom met ballen en een mobile van kleeuhangers.
Illustraties: Elsje Zwart. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

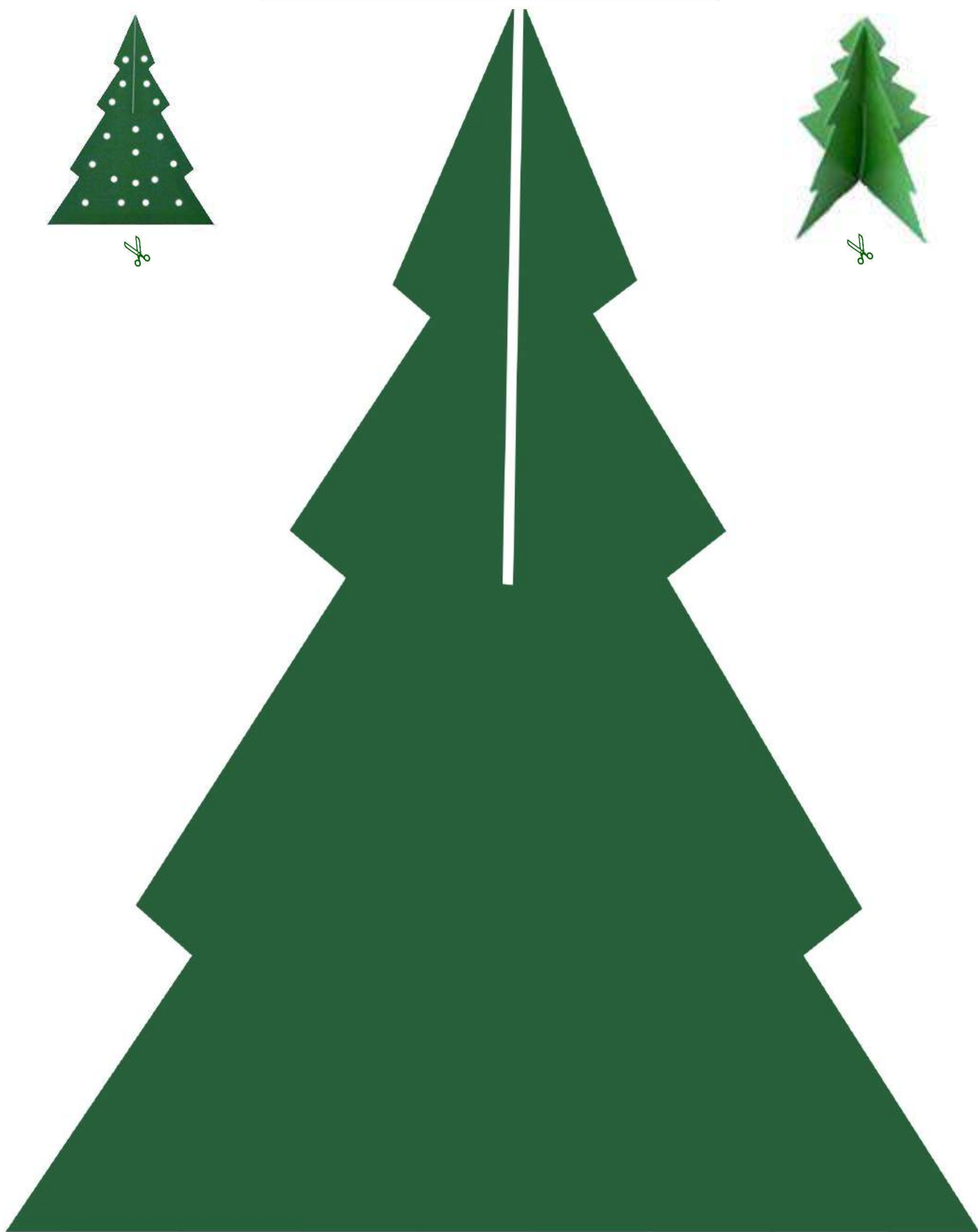
Bijlage VIII bij Doepak nr. 260. Knip uit en plak de gekleurde rondjes achter de afbeeldingen van bijlagen III t/m IX.
Activiteit 'Zelf eens proberen?': medaille/button met wasknijper, boom met ballen en een mobiele van kleeuhangers.
Illustraties: Elsje Zwart. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Bijlage IX bij Doepak nr. 260. Knip uit en plak de gekleurde rondjes achter de afbeeldingen van bijlagen III t/m IX.
Activiteit 'Zelf eens proberen?': medaille/button met wasknijper, boom met ballen en een mobile van kleeuhangers.
Illustraties: Elsje Zwart. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Bijlage X bij Doepak nr. 260. Knip de boom uit. Plak daarop de piek, de gekleurde rondjes en/of die met de poppentheaterfiguren uit bijlagen III t/m IX. Activiteit 'Zelf eens proberen?': een opgetuigde kerstboom. Veel knip- en plakplezier. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Bijlage XI bij Doepak nr. 260. Knip de kerstboom uit en schuif deze in de boom van bijlage IX. Plak daarop de piek, de gekleurde rondjes en/of die met de poppentheaterfiguren uit bijlagen III t/m IX. Activiteit 'Zelf eens proberen?': een opgetuigde kerstboom. Veel knip- en plakplezier. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL T: +31(0)578 - 63 13 29 F: +31(0)578 - 56 06 21

www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2

www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl

www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info

Bijlage XII bij Doepak nr. 260. Een kerstboom met ballen. Afbeeldingen: Pulcinella met halfmasker (handpop, Napels); Semar/Otto eet spekkoek (wayang kulit, Java); Guignol (handpop, Lyon) en Mr Punch/Jan Klaassen (handpop, Engeland/Nederland). Activiteit 'Zelf eens proberen?' Illustraties: Elsje Zwart. Veel knip- en plakplezier. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Bijlage XIII bij Doepak nr. 260. Een piek voor een kerstboom met ballen. Afbeelding: oud-Hollandse Jan Klaassen en Katrijn. Activiteit 'Zelf eens proberen?' Illustratie: Ad Swier. Veel knip- en plakplezier. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Bijlage XIV bij Doepak nr. 260. Een piek voor een kerstboom met ballen. Afbeelding: oud-Hollandse Jan Klaassen en Katrijn.
Activiteit 'Zelf eens proberen?' Illustratie: Ad Swier. Veel knip- en plakplezier. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL T: +31(0)578 - 63 13 29 F: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2
www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl
www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info

Bijlage XV bij Doepak nr. 260. Een kerstboom met 142 ballen en een piek. Locatie: Pulcinella-expositie Poppenspe(e)lmuseum. Activiteit 'Zelf eens proberen?' Illustraties: Elsje Zwart (ballen), Ad Swier (piek) e.a. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL T: +31(0)578 - 63 13 29 F: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2
www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl
www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info

Bijlage XVI bij Doepak nr. 260. Afbeeldingen: Luitenant-kolonel W.A. Roest, bevelhebber der troepen van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger tijdens de oorlog op Java [1]; Generaal H.M. de Kock, gouverneur-generaal van Nederlands-Indië, commandant van het Nederlands-Indisch Leger [2]; Luitenant-generaal J.J. van Geen [3]. Militairen in het wayang-kulitspel Diponegoro. Realisatie wayang-kulitfiguren: Ki Ledjar Soebroto, Yogyakarta (ca. 2010). Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

Bijlage XVII bij Doepak nr. 260. Afbeeldingen medailles/ster/onderscheidingen: Luitenant-generaal J.J. van Geen (1775-1846) [1]; Luitenant-kolonel W.A. Roest (1796-1875) [2]; Generaal H.M. de Kock (1779-1845) [3]. Militairen van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger in het wayang-kulitspel Diponegoro. Spelfragment Diponegoro – wayang-kulitfiguren, van links naar rechts: Hollandse officier, Luitenant-generaal Van Geen, Generaal De Kock, prins Diponegoro; gevolg van Diponegoro: Rata, een krijger en Banteng Wareng – dwerg. Dalang: Nanang Wicaksono (Zwolle, juni 2016) [4]. Realisatie wayang-kulitfiguren: Ki Ledjar Soebroto, Yogyakarta (ca. 2010). Materiaal: buffelhuid, acrylverf, hoorn van een karbouw en bamboe. Idee, tekst en vormgeving: Otto van der Mieden (2016).

1 2
3
4